

CSERI ANNA FLÓRA

MEG TUDJUK-E VÉDENI MÚLTUNKAT?

A KÖZEL-KELETI MŰKINCSVÉDELEM ESÉLYEI

A 2010 ÉS 2015 KÖZÖTTI KONFLIKTUSOK FÉNYÉBEN

IAz Iszlám Állam terrorszervezet – más néven Iraki és Levantei Iszlám Állam (Islamic State of Iraq and the Levant – angol rövidítéssel ISIL) vagy Iraki és Szíriai Iszlám Állam (Islamic State of Iraq and Syria – ISIS) – legfőbb céljának a nyugati világ eltiprását, összeroppantását tűzte ki, nem csupán fizikai megsemmisítéssel, hanem az identitásra, hagyományokra és kultúrára mért csapásokkal, szisztematikusan elkezdte lerombolni vagy pénzé tenni a Közel-Kelet kulturális örökségét. Ezt a romboló és ártó tevékenységet, valamint az ellene folytatott harcot fogom bemutatni: mit tett és mit tesz folyamatosan a nemzetközi közösség az ISIS céljaival szemben. A kutatásom alapját nagyszerű és kockázatmentes nem félő hazai és külföldi kutatók, szerzők és diplomaták cikkei, esszéi, nyilatkozatai képezik, legfőbb célom pedig a művészettörténet és a diplomácia nézőpontjainak és érdekeinek összefésülése volt.

mit tett és mit tesz folyamatosan a nemzetközi közösség az ISIS céljaival szemben

ILLEGÁLIS MŰKINCS-KERESKEDELEM

INoha az úgynevezett feketekereskedelem nem új jelenség, az elmúlt harminc évben újabb szintet lépett, a fejlődő és a fejlett országok közös érintettségével. A folyamatban mindig szerepel egy kibocsátó és egy befogadó ország/szervezet/érdekcsoport, közöttük kereskedők közvetítenek. A jelenség három tényezőre vezethető vissza: a kulturális értéket képviselő tárgyak védelmének hiánya vagy nem megfelelő volta, a közlekedés fejlődése és a növekvő kereslet a globalizált műkincs piacon. A műtárgyakat a szakszerűtlen és sok károkozással járó kiadásuk után, a szegényebb rétegekből kikerülő kincsvadászok helyi kereskedőknek, dealereknek adják el, potom összegekért. Ezzel nemcsak a fel nem ismert, azonosítatlan tárgyakat ítélik pusztulásra, de a tudományos értelmezést is

a szegényebb rétegekből kikerülő kincsvadászok helyi kereskedőknek, dealereknek adják el, potom összegekért

*látszólag
tiszttára mosva
valamelyik európai
vagy amerikai
aukciós ház
katalógusában
kötnek ki*

lehetetlenné teszik, hiszen a leletek nagy részét a helyszínen és a többi tárgy kontextusában lehet csak vizsgálni. Ezek után egyre feljebb és feljebb vándorolnak az örökségelemek, hamis papírokkal vagy csempészés útján kikerülnek az Irakból, látszólag tiszttára mosva valamelyik európai vagy amerikai aukciós ház katalógusában kötnek ki, végül pedig dollármilliókért vásárolja fel egy múzeum vagy egy műkedvelő.¹

AZ ISIS MEGJELENÉSE

*illegális, hozzá nem
értő ásatásokba
kezdtek*

¶ A közel-keleti illegális műkincs-kereskedelem abban az időben virágzott fel, amikor a helyiek felismerték történelmük emlékeinek értékét a Nyugat számára, és illegális, hozzá nem értő ásatásokba kezdtek. Ennek sajnos egészen 2011-ig a nemzetközi közvélemény nem szentelt nagyobb figyelmet. A feltárások és a kereskedés a hatóság által túrt vagy tiltott kategóriába tartoztak, a folyamatokban nagyobb szervezetséget vagy tudatosságot nem is lehet megfigyelni. Ez 2011-ben, a szíriai háború során, az Iszlám Állam felemelkedésével megváltozott.² A szervezet tevékenysége azonban nem merült ki az illegális adásvételi folyamatokban, hanem a csoport nekiállt szisztematikusan elpusztítani a térség kulturális örökségét.

*a csoport nekiállt
szisztematikusan
elpusztítani
a térség kulturális
örökségét*

*a rombolásnak
néhánykor csupán
másolatok esnek
áldozatul*

¶ A videóra felvett pusztítások sokszor csak megrendezett színházi jelenetek: a rombolásnak némelykor csupán másolatok esnek áldozatul, míg az eredeti példányokat eladják a fekete-piacon. Sajnos azonban nem minden robbantás színházi, így esett áldozatul az utóbbi időben számos kegyhely Irak és Szíria területén, többek között Aleppo, Hatra, Boszra, Damaszkusz, Raqqa, Moszul, Kobani, Ninive, Nimrud és Palmyra. Tetteiket az iszlám parancsaival magyarázzák, például hogy az itt is látható emberábrázolást tiltja a Korán. Ezek azonban nem

*tetteiket az iszlám
parancsaival
magyarázzák*

A műtárgyakat a szakszerűtlen és sok károkozással járó kiadásuk után, a szegényebb rétegekből kikerülő kincsvadászok helyi kereskedőknek, dealereknek adják el, potom összegekért.

helytálló indokok, hiszen a rombolásoknak éppúgy ezek áldozatul muszlim kegyhelyek és mecsetek, mint keresztény templomok vagy zsinagógák.

AZ ISIS MŰKINCSEKERESKEDŐ-TEVÉKENYSÉGE ÉS TETTEINEK MAGYARÁZATA

- ¶ A terroristacsoport felismerte a műkincsekkel folytatott illegális kereskedelem rejő anyagi lehetőséget, így kezdetben a szervezet foglalkozott vele, majd később megelégedett azzal, hogy szervezi, felügyeli és természetesen részesedést – húsz százalékot – szed a mások által végzett munkából.
- ¶ Természetesen felvetődik a kérdés, hogy a műtárgyakkal folytatott illegális kereskedelem hogyan fér össze a Korán nevében műemlékromboló, a nyugati civilizáció ellen szent háborút vívó terroristacsoport képével. A szervezet tetteit három indítékra lehet visszavezetni.³ Az első érv, amellyel maga az ISIS is magyarázza tetteit az interneten közzétett videókban, vallásuk parancsolata szerint szent kötelességük, hogy minden nem iszlám leletet, műemléket, tárgyat vagy helyszínt elpusztítsanak. Ez a magyarázat azonban azon a ponton bizonyul hamisnak, hogy ha elmondásuk szerint tisztán hívői kötelességből, mások véleményével nem foglalkozva hajtják végre ámokfutásukat, akkor mi az értelme a nyilvánosságnak?
- ¶ Ide kapcsolódik a második érv, miszerint a szervezet célja pusztán az, hogy az egész világnak bizonyítsa hatalmát, a terroristák jelezzék, hogy ők váltak a térség uraivá. Ez nem valami új jelenség, hiszen a történelem során minden hódító így viselkedett. A harmadik okkal pedig végül visszakanyarodunk az illegális kereskedelemhez. Miközben minden lehetséges sajtófelületen a rombolásra és a pusztításra terelődik a figyelem, kevesen figyelnek a hozzáértők véleményére, miszerint a nagy kegyetlenséggel és vehemenciával széttört szobrok csupán gipszfigurák voltak, miközben az eredetiek a világ túlsó végén egy aukció során tűnnek fel mint hagyatéki tárgyak. Egyes becslések szerint milliárd dolláros folyamatokat

*egyes becslések
szerint milliárd
dolláros
folyamatokat
feltűnyelnek*

felügyelnek, egy-egy eladásból akár több millió dollár haszonra is szert tehetnek, az itt megforduló pénz mára már meghaladta a drogkereskedelemből adódó bevételeket, hatalmas, ki nem apadó forrásokat biztosítva az ezzel foglalkozó bűnszervezeteknek. Mára már az is bebizonyosodott, hogy ennek (és az olajból származó bevételeknek) köszönhetően az ISIS napjaink legjobb anyagi háttérrel rendelkező terror-szervezete.⁴

UNESCO-ÁLLÁSFOGLALÁSOK

¶ Az ENSZ, ezen belül az UNESCO, felismervén azt a kárt, amit a világ kulturális öröksége elszenvedett a második világháborúban, 1954-ben Hágában kiadta az első, a kulturális életet befolyásoló állásfoglalását,⁵ amelyben a nemzetközi összefogás keretein belül történő kulturális örökségvédelem alapjait fektette le. A megőrizni szükséges állomány részének tekintti mindazokat az alkotásokat, amelyek értéket hordoznak az emberiség egészére vagy akár csak egy csoportjára nézve a képzőművészet, az építészet, az irodalom területén, beleértve a fent felsorolt örökségelemeket őrző épületeket (könyvtárak, múzeumok) is. A dokumentum kimondja, hogy a szervezet minden tagországa háborús helyzetben köteles felelősséget vállalni a területén található, kulturális értéket hordozó létesítmények, alkotások védelméért, amely kötelezettség a vele fegyveres konfliktusban álló másik ország, valamint az általa elfoglalt másik ország kulturális értékeire is vonatkozik. A szabályzat rendkívül szigorúan szabályozza ezen felül a kulturális vagyont szállítását, ilyen folyamat csakis a szabályzatban megfelelő módon, szakmai felügyelet mellett, a szervezet tudtával lehetséges, és ettől a procedúrától csak rendkívüli vészhelyzetben lehet eltérni. A védelem érdekében engedélyezett a szervezet emblémáját feltüntetni (kék pajzs), ennek használata azonban csak határozott időre és esetekre korlátozódik. Két ország kulturális értékeit is érintő konfliktusa esetén külső szereplő, személy vagy ország jelölendő ki döntőbírónak, és az ő hatásköre meghaladja a felek hatáskörét.

*a védelem
érdekében
engedélyezett
a szervezet
emblémáját
feltüntetni (kék
pajzs)*

Ha valamely tagország nem tartja magát a konvenciókhoz, a szervezet fegyelmi és büntetőeljárást indíthat a szabálysze-
gő ellen, legyen az személy, szervezet vagy nemzet.

¶ A további állásfoglalások már kiegészítő jellegűek, a korábbiak hibáit, hiányosságait hivatottak kijavítani, valamint a meg-
változott helyzetekhez, szituációkhoz alkalmazkodnak. Ilyen az 1970-ben kiadott rendelet is, amely kiemelten foglalkozik az illegális műkinccs-kereskedelemmel.⁶ Az UNESCO a legma-
gasabb felhatalmazást adja meg a nemzeteknek, hogy ellen-
őrizhessék a múzeumaik és közgyűjteményeik által őrzött, illetve tárlataikon bemutatott műkinccsállomány eredetét, valamint a műkinccs-kereskedelemben végbemenő export-
és importfolyamatokat. Ehhez kapcsolódóan egységes doku-
mentálást vezettek be, amely kötelező minden műkereskedő számára, és amelyben fel kell tüntetni az adott tárgy leírását, árát, eredetét, a szállító nevét és címét, valamint tájékoztatni kell a vásárlót is a szabályozás egyes pontjairól (ilyenek pél-
dául az adott tárgy szállítására vonatkozó leírások).

egységes
dokumentálást
vezettek be, amely
kötelező minden
műkereskedő
számára

¶ A harmadik meghatározó lépés a szabályozott kulturális örök-
ségvédelem folyamatában az 1972-es konvenció volt,⁷ amely létrehozta a világörökség kategóriát, ami különleges státust és védelmet biztosított az arra érdemeseknek. Tették mind-
ezt azért, mert egyrészt felismerték, hogy az emberi tevékeny-
ség mellett a természet romboló munkája sem elhanyagolha-
tó méretű, másrészt mert a nemzeti szintnél eredményesebb az ügyet szupranacionális szintre emelni, hiszen így a szük-
séges anyagi és szakértői források könnyebben koncentrál-
hatók. A tagországok kötelezettséget vállalnak többek között arra, hogy a már létező értékmentő szervezeteket támogatják és az újak alapítását minden szükséges eszközzel ösztönzik, valamint biztosítják a legmagasabb szintű anyagi, tudomá-
nyos és adminisztrációs felhatalmazást az értékek megőr-
zése, ápolása, azonosítása és bemutatása céljából. A szerve-
zet mindezen felül a dokumentum keretein belül szorosabb nemzetközi összefogásra és együttműködésre szólít fel. Az új kategória égisze alatt az UNESCO létrehozott egy listát a vi-
lág kiemelkedően fontos kulturális örökségeiről, amely al-
kalmazkodva a változásokhoz, meghatározott időközönként

így a szükséges
anyagi és
szakértői források
könnyebben
koncentrálhatók

Anmár Jaakúb Akó az ISIS által feldúlt szobájában
Telszkuf, Irak. 2017. augusztus. 19.

A 27 éves Anmár Jaakúb Akó otthonát további 45 házzal együtt 2016. május 3-án fosztotta ki és égette fel a városba betörő ISIS. Addigra a lakók már rég elhagyták a várost, a házak üresen álltak. Anmár és családja Dohukba menekült, ahonnan 2017 áprilisában tért vissza szülővárosába, hogy segítsen a felújításban. Jelenleg a felújítást koordináló csapatban felügyelőként dolgozik

Kereszt-tűzben – Keresztényüldözés a Közel-Keleten című kiállítás. Fotó: Hölvényi Kristóf

Rahma Najeeb Kasha Erbilben. Iraki Kurdisztán, Irak,
2017. február 20.

A 18 éves Rahma és családja 2014. augusztus 6-án este hagyta el karakosi otthonát, miután édesapja egyik muzulmán barátja titokban szólt a családnak, hogy az ISIS a falu felé tart. A család sietve, csak a legfontosabb holmijaival együtt indult el az Irak kurdisztáni területén fekvő Erbil felé. A család, akiknek karakosi házáat az ISIS felégette, azóta is egy bérelt lakásban él a városban. Rahma itt jár iskolába is – később orvos szeretne lenni

Kereszt-tűzben – Keresztényüldözés a Közel-Keleten című kiállítás. Fotó: Hölvényi Kristóf

Umejma Hazím Azíz két fiával, Juszeffel és Navvárral házuk előtt az erbíli Ashty 2 (Béke 2) menekülttáborban (Erbíl, 2017. augusztus 20.)

Umejma 2004-ben délutáni sétára indult Moszulban iskolaigagató férjével és két éves kisfiukkal. Az utcán két iszlamista fegyveres támadt rájuk, férjét fejbe lőtték. Csak évekkkel később költöztek Karakosbe, ahonnan 2014-ben, az ISIS terjeszkedése miatt ismét menekülniük kellett. 2014. augusztus 7-én ők is abban a százezres tömegben voltak, amelyik az ISIS harcosaitól rettegve gyalog vágott neki a hetven kilométeres útnak Erbíl felé. Umejma kisebbik fia, Navvár, aki két évesen végignézte apja meggyilkolását, még most is félve megy ki egyedül az utcára. Ideje nagy részét otthon, a madaraival tölti *Kereszt-tűzben – Keresztényüldözés a Közel-Keleten* című kiállítás. Fotó: Hölvényi Kristóf

870

oktatókat, képzést
és betanítást,
technikai segítséget
biztosít

frissül. A nyilvántartás mellett a cél a végrehajtott projektek számontartása, a további szükséges tervek előre vetítése, a munkára fordított összegek könyvelése és a különböző típusú veszélyekre (természeti katasztrófa, urbanizáció, ember okozta rombolás) való figyelemfelkeltés. Az UNESCO természetesen nemcsak meghatározza a következő lépéseket, hanem meg is teszi azokat, a gördülékeny és hatékony helyi, valamint nemzetközi szakmai munka érdekében oktatókat, képzést és betanítást, technikai segítséget biztosít elsősorban az értékek dokumentálása, mentése, ápolása, védelme és bemutatása terén.

¶ Az UNIDROIT egyezményt⁸ 1995-ben kötötték, amely hasonlóan az 1970-eshez, elsősorban az illegális műkincs-kereskedelemmel foglalkozik, gyakorlatilag azonban az előző három állásfoglalás összegzéseként is tekinthető. Maga a szerződés azonban kimondja, hogy egyfajta alap megállapodásnak tekintti önmagát is, ami egy új típusú munka kezdetét vetíti előre, amelynek egyik legfőbb feladata a kulturális örökség fizikai védelme. *„Ezen egyezmény alkalmazása során lopottnak tekintendő a jogellenesen kiásott vagy törvényesen kiásott, de jogellenesen megtartott kulturális tárgy, amennyiben ez összhangban van az ásatás helyszínét adó állam törvényeivel.”*⁹ Mint azt a későbbieknek látni fogjuk, az UNESCO ezzel egy újfajta problémára, a régészeti lelőhelyek tömeges kifosztására reagált, az illegális folyamatokban végzett nyomozás előre haladott állapotát jelzi azonban, hogy itt már megjelenik a tudatlan tulajdonos vagy kereskedő különleges elbírálása és esetleges kárpótlása is. A *„lopott kulturális tárgy birtokosát, akitől a visszaadást kérték, a visszaszerzéskor méltányos és ésszerű kárpótlás illeti meg, feltéve, hogy a tárgy megszerzésekor nem volt tudomása, illetve ésszerűen nem lehetett elvárni tőle, hogy tudomása legyen a szóban forgó tárgy lopott voltáról, továbbá bizonyítani tudja, hogy a megszerzés során kellő gondossággal járt el.”*¹⁰ Mindemellett megfigyelhető, hogy a konkrét anyagi értékpusztulás mellett először helyeznek nagyobb hangsúlyt az identitásra, az önazonosságban okozott sérülésekre.

az UNESCO
ezzel egy újfajta
problémára,
a régészeti
lelőhelyek tömeges
kifosztására reagált

megjelenik
a tudatlan
tulajdonos
vagy kereskedő
különleges
elbírálása
és esetleges
kárpótlása is

¶ A 2003-ban kiadott rendelet¹¹ elsősorban az abban az évben történt eseményekre, mindenekelőtt a bagdadi Iraq Museum

*megtiltja az azon
elemekkel folytatott
kereskedelmet,
amelyek
esetlegesen Irakból
származhatnak*

kifosztására volt válasz. Az ENSZ többek között kifejezi akaratát, miszerint az iraki kulturális, történelmi és építészeti leleteken és lelőhelyeken esett sérüléseket minél hamarabb helyre kell állítani. Emellett nemzetközi összefogásra szólít fel, hogy az ellopott örökségelemek, elsősorban azok, amelyeket a múzeumból és a Nemzeti Könyvtárból loptak el, épségben visszakérüljenek. Amellett, hogy az UNESCO-t és az Interpolt gyors és szorosabb együttműködésre sarkallja, megtiltja az azon elemekkel folytatott kereskedelmet, amelyek esetlegesen Irakból származhatnak.

- ¶ Végül, de nem utolsósorban említem a 2005-ben kiadott, majd 2015-ben megújított határozatot,¹² amely az előzőektől eltérő szemszögből közelíti meg a kulturális életet. Nem külön-külön az épített vagy a szellemi kulturális örökségről beszél, hanem általánosságban a kulturális sokszínűséget, annak megőrzését és fejlődésének támogatását helyezi középpontba. Az emberiség kulturális sokszínűségét mint emberi mivoltunk egyik, ha nem a legfontosabb tulajdonságát írja le, amely az egész emberi faj közös tulajdona, és amelynek gyakorlása minden egyén alapvető joga, nemtől, vallástól, rassztól függetlenül, és ez a jog a mindenkori kisebbségekre is kiterjed. Kiemeli, hogy ezen aspektus képezi alapját világunk demokratikus berendezkedésének, jogi jellegzetességeinek, az ebből fakadó békét és az emberi csoportok közötti toleranciát legfőbb feladatunk őrizni, bármilyen váratlan körülmények lépnének is fel. A hasonló állásfoglalások történetében először rögzíti a téma szavainak definícióját, úgy mint kulturális sokszínűség, kulturális tartalom, kulturális kifejeződés, kulturális tevékenységek, javak és szolgáltatások, kulturális ipar, kulturális politikák és intézkedések, a kultúra védelme, interkulturalitás. Az államok jogának és kötelességének tekinti a témát érintő ösztönzést, a tárgyi és anyagi szükségletek biztosítását. Külön kiemeli, hogy egyetlen állam sem nyomhatja el a területén élő kisebbségek kultúráját, azokat a sajátjához hasonlóan támogatnia és védelmezni kell.
- ¶ A hat dokumentumból egyértelműen kiderült, hogy az ENSZ – és ezen belül is az UNESCO – az emberiség szempontjából kiemelkedő jelentőségű és értékű kulturális örökségelemek

az új rendszer
hatásköre a nemzeti
múzeumoktól és
gyűjteményektől
egészen
a kereskedőig és
régészekig terjed

védelmét alapvetően nemzetek feletti szinten képzeli el, elsősorban hatékonysági és költségvetési okokból. Legfőbb feladatának a veszélyben lévő műkincsek felkutatását, nyilvántartásba vételét, konzerválását, védelmét és bemutatását tartja, mindezt pedig egy nemzetközi szakértőcsoport koordinálása alatt. Az új rendszer hatásköre a nemzeti múzeumoktól és gyűjteményektől egészen a kereskedőig és régészekig terjed, ezáltal is növelve a szervezet hatékonyságát. A szabályzat előnye, hogy rugalmas, könnyen alkalmazkodik az új szituációkhoz, hátránya azonban, hogy nem lehet elég hatékony a vizsgálandó terület nagyságából adódóan, tekintve, hogy lefedi az általunk ismert világ minden szegletét.

REAKCIÓK

érkezett egy
felhívás, amely
tényleges
segítségekérésnek is
tekinthető

¶ A térségben tíz helyszín szerepel az UNESCO Világörökségi Listáján, ebből kilencet közvetlen veszély fenyeget, beleértve a fent említett, már leromboltak közül is néhányat: Palmyra, Hatra, Assur, Aleppo, az észak-szíriai falvak, Szamarra, a keresztes lovagok kastélya, Damaszkusz és Boszra. A rombolások kapcsán 2014 júliusában a szíriai Régiségek és Múzeumok Főigazgatóságától (Directorate General of Antiquities & Museums) érkezett egy felhívás, amely tényleges segítségkérésnek is tekinthető.¹³ A szervezet mihamarabbi helyi, nemzeti és nemzetközi összefogásra és fellépésre szólított fel, hangsúlyozva, hogy a kulturális katasztrófa az egész emberiséget alapjaiban rengeti meg. Nehezményezte továbbá, hogy a szomszédos államok semmilyen erőfeszítést sem tettek az illegális műkincs-kereskedelem megállítására vagy legalább akadályozására. Elismeréssel adózott azon régészek, mérnökök, törvényhozók, ellenőrök, adminisztrátorok és örök tevékenysége előtt, akik fáradhatatlan munkájukkal igyekeznek felvenni a náluknál sokkalta hatalmasabb erővel a harcot, testi épségüket és akár életüket is feláldozva nemzeti kincseikért. Kiemelte, bízik a világ művészetkedvelőinek szolidaritásában, hogy csatlakoznak a harchoz. Mélységes hálával fordult azok felé, akik eddig és ezután is segítik őket, mindezek

közül kiemelte az UNESCO-t, annak számos alszervezetét – ICOM (International Council of Museums), ICCROM (International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property), ICOMOS (International Council on Monuments and Sites) –, a New York-i World Monuments Fundot és az Interpolt. Végül tudomásra hozta, hogy a szervezet és a vele kapcsolatban állók készek minden rendelkezésre álló energiát és szándékot összefogni arra, hogy megvédjék kulturális örökségüket.

*a támadások nem
elsősorban
a nyugati kultúra
számára, hanem
a szír népnek
jelentenek hatalmas
veszteséget*

¶ Erre válaszul, valamint az úgy kiemelt fontossága miatt az UNESCO főigazgatója, Irina Bokova számos alkalommal nyilatkozott,¹⁴ mélységes felháborodását fejezte ki, és elítélte az eseményeket. Kiemelte, hogy a különleges felépítésű és díszítésű palmyrai templom a szír történelem és kultúra gazdagságának volt a szimbóluma, így a támadások nem elsősorban a nyugati kultúra számára, hanem a szír népnek jelentenek hatalmas veszteséget.

*felszólítja
az országokat
a legmagasabb
szintű
együttműködésre
egymással,
az UNESCO-val
és az Interpollal*

¶ Az események kapcsán többször hivatkozott az UNESCO által 2015-ben kiadott 2199-es számú rendeletre. A határozat elítél és megtilt mindennemű kereskedelmet az Iszlám Állammal és a hozzá hasonló terrorszervezetekkel, és igyekszik elérni, hogy a szervezetnek semmiféle előnye ne származzon olajból, műkincsekből vagy túszejtésből. Felszólítja a nemzeteket is, hogy tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy a szíriai és iraki illegális műkincs-kereskedelem minél hamarabb megbénuljon, és hogy a műkincsek visszakerüljenek eredeti helyükre. Megerősítette, hogy az illegális műkereskedelem hatalmas bevételeket jelent az ISIS-nek, amelyekből a toborzás mellett terrorakcióikat finanszírozzák. Továbbá felszólítja az országokat a legmagasabb szintű együttműködésre egymással, az UNESCO-val és az Interpollal. Felhívta azonban a figyelmet arra, hogy a dokumentum nyilvánosságra hozatala óta elkövetett pusztítások válaszként értelmezhetők a határozatban foglaltakra.

¶ Bokova szerint az események, amelyek során az emberiség szellemi termékeiben okoztak súlyos károkat, az alapvető emberi jogokat is nagyban sértették: a tanuláshoz való jogot, a sajtó- és véleménynyilvánítás szabadságát. Éppen ezért az ilyen

típusú szélsőséges, fanatikus viselkedés ellen az oktatás az egyik leghatékonyabb fegyver. *„Mikor a kegyetlen szélsőségeség azt állítja, hogy az emberiség nem egy egyedülálló közösség, amikor azt mondja, nem létezik világörökség, amikor azt hirdetik, hogy az iszlám előtti kultúra bálványimádás, amikor azt hangsúlyozzák, hogy a sokszínűség veszélyes – válaszolnunk kell.”*¹⁵ Meghatározta továbbá egy új fogalom, a kulturális tisztogatás definícióját: az a kultúra sokszínűsége ellen intézett támadás oly módon, hogy a közös vallási vagy etnikai háttérrel rendelkező csoportok szakrális, oktatási vagy közös emléket képező helyeit rongálják meg vagy pusztítják el.¹⁶ Az ISIS az iraki és szíriai lakosság lelkét támadja, meg akarja osztani a nemzeteket, így a védekezést és annak módját még nagyobb lendülettel kell terjeszteni. Az illegális kereskedelem ellen is felvázolt egy lehetőséget, amellyel az egyszerű állampolgárok is segíthetnek: ha régiséget vásárolnak, mindig vizsgálják meg a tárgyak eredetét igazoló dokumentumokat, ne válasszanak olyat, amelynek nincsenek vagy gyanúsak a papírjai, valamint győződjenek meg arról, hogy az adott leletekkel való kereskedést nem védi-e törvény.¹⁷

¶ Végezetül Irina Bokova elmondta, hogy Palmyra történelme révén a kulturális sokszínűség, a nemzetek közötti párbeszéd és a különböző kultúrák és társadalmak közötti kapcsolat szimbóluma volt, ezért kellett pusztulnia.¹⁸ A terroristák félnek a népek történelmétől és kultúrájától, hiszen a múlt megértése aláássa hatalmukat, fény derít arra, hogy az ő uralmuk csupán gyűlöleten és pusztításon alapszik. A múltat azonban, az emberek emlékezetét sosem lesznek képesek eltörölni, a világ kulturális öröksége akkora hatalmat és erőt hordoz, amelyet néhány szélsőséges csoport nem fog tudni megzavarni. *„Az Iszlám Állam embereket öl és helyeket rombol le, de a történelmet nem tudja elhallgattatni, és kétségtelen, hogy el fog bukni abban is, hogy ezt a nagyszerű kultúrát kitörölje a világ emlékezetéből.”*¹⁹ Ez a tudat erőt ad az újjáépítésre, arra sarkall, hogy a közös tudást megosszuk, mint ahogyan azt tenni igyekeznek a múzeumok, a média és az oktatás. A szervezet mindent el fog követni azért, hogy megmentsék azt, amit még lehet, fáradhatatlanul folytatja a harcot Szíria és Irak határain belül és túl.

AKCIÓK: AZ UNESCO LÉPÉSEI

¶ 2014 decemberében az UNESCO nemzetközi konferenciát rendezett *Veszélyben a kulturális örökség és sokszínűség Irakban és Szíriában (Heritage and Cultural Diversity at Risk in Iraq and Syria)* címmel, mely során öt fő cselekvési pontot határozott meg.²⁰ Az első egy, az ENSZ legfelsőbb döntéshozója, a Biztonsági Tanács által kiadott tiltás, amely a térséggel folytatott összes műkincs-kereskedelmet érinti. A második pont értelmében az UNESCO törekszik az erőszak alkalmazása elkerülésére, és igyekszik tárgyalásokat kezdeményezni a rombolások és az illegális kereskedelem megállításáért. A harmadik pontban részletezik, hogy a radikalizmussal szemben az oktatás a leghatékonyabb fegyver, így a térség oktatását még nagyobb összegekkel kell támogatni, kialakítani a különböző kultúrák közötti pluralizmust, toleranciát és kommunikációt. A negyedik pont az 1954-es hágai konvenció szélesebb körű ratifikációját és hatékonyabb végrehajtását szorgalmazza, valamint kimondja, hogy az esetek nem maradnak büntetés nélkül. Ezen túl a Nemzetközi Bíróság római alapszerződésének értelmében a kulturális tisztogatás is háborús bűnnek tekintendő. Végül az ötödik pontban megállapodnak az imént említett kulturális tisztogatás folyamatának mélyebbre ható vizsgálatában, fel kívánják mérni, hogy milyen kapcsolata van az alapvető emberi jogokkal, hogy egy esetleges faji tisztogatást megelőzhessenek. A fent foglaltak első gyakorlati megvalósításaként az UNESCO egy világméretű, a közösségi hálótól a különböző audiovizuális felületekig kiterjedő kampányt hirdetett, amelynek célja, hogy az UNESCO üzenete minél szélesebb körben elterjedhessen. A kommunikációs stratégia részeként ismert kulturális intézmények – például a Louvre –, aukciósházak, valamint a nemzeti és a nemzetközi média felületeit is fel kívánják használni ezen célokra.

a térség oktatását
még nagyobb
összegekkel kell
támogatni

¶ 2013 és 2015 folyamán az UNESCO úgynevezett *Red Listeket*²¹ adott ki, amelyek felhívják a figyelmet arra, hogy a közel-keleti térség kulturális értékekben rendkívül gazdag, így nemcsak a védelem, de a rablás tekintetében is kiemelt figyelmet kap. A listák a veszélyeztetett helyszínek mellett részletes leírást

az UNESCO
úgynevezett Red
Listeket adott ki

nem konkrét
tárgyleírásokat
tartalmaznak,
hanem típusjegyeket
sorolnak fel

tartalmaznak az ellopott kincsek csoportjairól. Ezeket a felsorolásokat elsősorban a hatóságok, muzeológusok, szakértők, kutatók és kereskedők számára hozták létre, hogy a tájékoztatóból felismerhessék a keresett tárgyakat. Nem konkrét tárgyleírásokat tartalmaznak, hanem típusjegyeket sorolnak fel, hiszen több ezer kisebb-nagyobb méretű tárgyról van szó. Sajnos az ISIS a listákon szereplő helyeket azóta is sorban rombolja le.

¶ Mindemellett az UNESCO még hatékonyabb együttműködésre szólította fel a nemzeteket az illegális műkincs-kereskedelem ellenőrzése terén, valamint megemlítette, hogy a kooperáció első eredményeként Japántól és Olaszországtól is védelemre vonatkozó felajánlás érkezett. Míg az előbbi még egyelőre tervezési szakaszban van, addig az utóbbival kapcsolatban a szerződés Irina Bokova UNESCO-főigazgató és Paolo Gentiloni akkori olasz külügyminiszter között már meg is kötötték.²² A dokumentum értelmében felállítanak az olasz rendőrség és a kulturális örökségvédelem munkatársaiból egy munkacsoportot az UNESCO által elfogadott határozat nyomán,²³ a #Unite4Heritage nevű kezdeményezés keretében, amely az UNESCO hívására bármikor és azonnal működésbe lép.²⁴ A szerződő felek szerint az egyezmény követendő példa lehet további nemzetek számára, hogy az 1954-es hágai konvenció értelmében jogi, kulturális és igazságügyi szakértőik révén csatlakozzanak a kezdeményezéshez. Ahogy azt az akkori olasz kulturális miniszter, Dario Franceschini megfogalmazta: „Egyesülve erősebbek leszünk.”²⁵

¶ A már említett #Unite4Heritage kezdeményezést az UNESCO hozta létre, tevékenysége, amely többek között egy hatalmas kampányként értelmezhető, válaszként fogható fel az ISIS által folytatott elrettentő propagandára. A szorosabb együttműködést jelzi, hogy a kezdeményezés kapcsán a felek a jogi együttműködés és az információmegosztás mellett a figyelemfelhívásra fektetik a legnagyobb hangsúlyt, az egész világon igyekeznek tájékoztatni az embereket a történekről és népszerűsíteni a műkincsvédelmet és a kulturális értékkel bíró helyszíneket. Az épített örökség mellett természetesen ide tartozik a szellemi örökség is: a tradíciók, a hagyományok, a történelem és a közös tudás. Három fő

a jogi
együttműködés és
az információ-
megosztás mellett
a figyelem-
felhívásra fektetik
a legnagyobb
hangsúlyt

célkitűzése van a kezdeményezésnek: harc az illegális műkincs-kereskedelemmel szemben, harc az épített örökségelemek lerombolása ellen és végül harc a szélsőséges és a radikalizmus ellen.

az International
Committee of Blue
Shield (ICBS)
létrehozása,
amelyet Kulturális
Vöröskeresztnek is
neveznek

¶ A történetek kapcsán az UNESCO egyik legfontosabb lépése az International Committee of Blue Shield (ICBS) létrehozása, amelyet Kulturális Vöröskeresztnek is neveznek. Hat fő irányelv mentén működik: összehangolt akciók, függetlenség, semlegesség, profizmus, a kulturális identitás tiszteletben tartása és nonprofit szerveződés.²⁶ Az ICBS²⁷ az a szerv, amely a hágai konvenció alapelveit, filozófiáját átülteti a gyakorlatba, ösztönzi a kulturális örökség elismerését és védelmét, valamint a veszélyekkel szembeni felkészülést. Kiemelten foglalkozik a nemzetközi és helyi szakértők képzésével, hogy ezzel megelőzze, kontrollálja és kijavítsa a kulturális javakban okozott esetleges természeti vagy ember okozta katasztrófákat. Azok bekövetkeztekor gyors segítséget nyújt, és előteremti az ehhez szükséges forrásokat. A veszélyeztetett javakról szerzett információk áramlásában koordináló szerepet tölt be, miközben a fenyegetésekre felhívja a nyilvánosság figyelmét. Mindezekre a lépésekre nem lenne lehetősége, ha nem működne együtt szorosan az UNESCO-val, az ICCROM-mal és a Nemzetközi Vöröskereszttel.

¶ A 2199-es határozat gyakorlati megvalósítása céljából Irina Bokova UNESCO-főigazgató a Sotheby's aukciósház két képviselőjével, Jane Levine nemzetközi elnökkel és Elise Dreyerrel, a cég észak-amerikai régióért felelős elnökével tartott megbeszélést.²⁸ A főigazgató kifejtette, hogy a rendelet szellemében az illegális kereskedés és műkincsrombolás megakadályozása érdekében nemzetközi koalíciót kíván létrehozni. Az együttműködés lehetséges tagja az ENSZ Bűnügyi- és Drogügyi Irodája (UN Office of Drugs and Crimes), az ENSZ Szankcióbizottsága (UN Sanctions Committee), az Interpol, az örökségvédelem és a műkincspiac képviselői. Hangsúlyozta, hogy az illegális kereskedelem elleni küzdelemben a műkincspiacnak, valamint az aukciósházaknak kulcsfontosságú szerepük van, hiszen ha nincs kereslet a termékekre, a folyamat megbénul.

ALTERNATÍV MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK

- a háború sújtotta területeket speciálisan kifejlesztett 3D-kamerákkal látják el*
- történjen bármi is az eredetivel, már örökre megmarad legalább dokumentum formájában*
- ¶ A Harvard és az Oxford Egyetem az UNESCO támogatásával egy alternatív megoldással állt elő.²⁹ A terv szerint a háború sújtotta területeket speciálisan kifejlesztett 3D-kamerákkal látják el, amelyek segítségével akár civilek is hozzájárulhatnak a kincsek digitális dokumentálásához és megmentéséhez. Ezen a módon egy éven belül több mint egymillió megfigyelési pontról megközelítőleg húszmillió felvétel készülhet, ennek köszönhetően, történjen bármi is az eredetivel, már örökre megmarad legalább dokumentum formájában az utókor számára.
- az állagmegőrzés színvonalának emelése oly módon, hogy új metódusokat és technikákat hoznak létre vagy sajátítanak el*
- ¶ Az Egyesült Arab Emírségek által létrehozott ATHAR (Architectural-Archaeological Tangible Heritage in the Arab Region)³⁰ központ fő hivatásának a térség kulturális örökségeinek restaurációját tekinti: megismerteti a lakossággal és elérhetővé teszi számukra a műemlékeket, a múkincsgyűjteményeket, a történelmi fontosságú helyeket, látványosságokat és emlékműveket. Három fő stratégiai célt követ. Az elsőben meghatározza, hogy a kulturális turizmusban, a dokumentálásban és a kulturális örökséghelyszínek igazgatásában igyekszik hatékonyabbá válni, értve ez alatt a megőrzés köztudatba való integrálását. A második és talán legfontosabb elv az állagmegőrzés színvonalának emelése oly módon, hogy új metódusokat és technikákat hoznak létre vagy sajátítanak el, munkatársaikat ösztönzi a magasabb képzettség elérésére, továbbképzéseket tartanak, valamint tapasztaltabb szakembereket vonnak be a munkába. Végül a harmadik elvet követve igyekeznek elérni a nyilvánosság támogatását és tájékoztatását.
- ¶ A német szabályozás³¹ példaértékű és követésre méltó: mind a kereskedők, mind pedig a gyűjtők kötelesek rendelkezni az adott tárgy kiviteli (az eredet ország tudtával és engedélyével

Sokan a helyi hatóságok kötelékébe csatlakozva a már elrabolt kincsek felkutatását tűzték ki célul, ami nem egy alkalommal sikeresnek is bizonyult.

hozták el a leletet) és behozatali (a fogadó ország tudtával és engedélyével hozták be a tárgyat) engedéllyel. Ezáltal egészen egyszerűen ellehetetlenítik az illegális kereskedelmet, amelynek hatására, ha pénzhiány lép fel a folyamatban, nem lesz miből finanszírozni a csempészetet, így a jelenség megszűnne létezni.

HELYI CSELEKVÉS

a szíriai kormányzat az UNESCO-hoz hasonlóan kampányt hirdetett Mentsük meg Szíria történelmét (Save Syria's History) címmel

az emberek igyekeznek megvédeni a múzeumokat a kifosztástól

¶ Az érintett országok, így Irak és Szíria is igyekeznek a hasonló törtéteknek elejét venni, valamilyen módon fellépni ellenük. A szíriai kormányzat az UNESCO-hoz hasonlóan kampányt hirdetett *Mentsük meg Szíria történelmét (Save Syria's History)* címmel.³² A plakátokon és audiovizuális felületeken megjelenő reklám célja, hogy a lakosságot politikai nézetétől függetlenül emlékeztesse közös örökségük fontosságára, amit a rombolások és a fosztogatások veszélyeztetnek. Az ötlet példátlan sikereket ért el, a lakosság elkezdett helyi szinten szerveződni, és csatlakozott a küzdelemhez.³³ Az emberek igyekeznek megvédeni a múzeumokat a kifosztástól oly módon, hogy beállnak önkéntes biztonsági őrnek, vagy segítenek biztonságba helyezni a még megmaradt tárgyakat. Sokan a helyi hatóságok kötelékébe csatlakozva a már elrabolt kincsek felkutatását tűzték ki célul, ami nem egy alkalommal sikeresnek is bizonyult. Többek között így bukkantak rá a Barada-völgybeli Brhlia faluban egy 4. századi, valószínűleg a római és bizánci kor határáról származó mozaikdarabra, amelyet azóta szintén a lakosság közreműködésével vissza is szállítottak a Damaszkuszi Nemzeti Múzeumba.

¶ A kezdeményezés sikerén felbuzdulva a Damaszkuszi Nemzeti Múzeum az UNESCO támogatásával kétnapos workshopot szervezett, elsősorban az illegális műkincs-kereskedelem elleni harc megvitatására. Az ellopott tárgyak jelentőségének felvázolása mellett a folyamatot jogi szempontból tárgyalták meg, megvizsgálva a helyi és nemzetközi szabályozásokat. Hangsúlyozták az állam szerepének, a figyelemfelhívásnak és a lakosság tájékoztatásának fontosságát. A helyi

Radzsá és felesége, Sadzá az Ashty 2 (Béke 2) menekülttábori lakásukban. Erbil, Iraki Kurdistan, Irak, 2017. augusztus 20.

A matematikát tanító Radzsá és felesége, az angoltanárként dolgozó Sadzá Karakosban élt és tanított. 2014. augusztus 6-án a kurd csapatok feladták a Ninive-síkságot, és magukra hagyták az ott élő keresztényeket az Iszlám Állam előrenyomuló katonáival szemben. A védelem nélkül maradt keresztények mindenüket hátrahagyva gyalog keltek útra Erbil, a kurd régió központja felé. A terroristák elől mintegy 100-150 ezer ember menekült a 40-50 fokos nyári hőségben. A családnak lassan már három éve él az erbil-i Ashty 2 (Béke 2) menekülttáborban egy 30 négyzetméteres konténerben. A táborban is tanárként dolgoznak, mindketten alsó tagozatosokat oktatnak

Kereszt-tűzben – Keresztényüldözés a Közel-Keleten című kiállítás. Fotó: Hólvényi Kristóf

szerveződések képviselői mellett többek között az Interpol Damaszkuszi Nemzeti Tájékoztatási Irodája (Interpol National Liaison Office in Damascus) is részt vett az eseményen.

AZ IRAKI ÉS AZ AMERIKAI STRATÉGIA ÖSSZEFONÓDÁSA

¶ Ha pontosabb képet akarunk kapni az iraki intézkedésekről, előbb-utóbb amerikai támogatásokba és projektekbe ütközünk. Ennek okai az öbölháborúig nyúlnak vissza, amelynek kapcsán számos homályos lépéssel vagy mulasztással vádolható az Egyesült Államok politikai vezetése. Ennek fényében Washington további lépései kompenzációként vagy helyzete megerősítéseként értelmezhetők. Az első ilyen példa az a kétoldalú megállapodás, amelyet Irak és az Amerikai Egyesült Államok kötött 2008-ban,³⁴ és ami többek között kifejezetten nagy hangsúlyt fektet az együttműködésre az oktatás és a kultúra területén, mivel a felek felismerték, hogy nemzeteiket az oktatás és a kultúra képes a legkönnyebben összekovácsolni. Amerika támogatja új intézmények, elsősorban egyetemek alapítását, ahol az angol nyelvű oktatás nagy jelentőséget kap. Különböző csereprogramokban állapodtak meg, valamint abban, hogy az Egyesült Államok közreműködik a jövő iraki vezetőinek képzésében és taníttatásában, oktatási, tudományos vagy kulturális ügyek kapcsán segíti a gyorsabb és egyszerűbb vízumszerzést. Továbbá nemzetközi összefogást sürgetve fellép az iraki kulturális örökség megvédelméért, a múzeumok rehabilitációjáért, közreműködik a már ellopott tárgyak felkutatásában.

¶ Ennek a megállapodásnak az egyik gyakorlati megvalósulása a *Future of Babylon Project*,³⁵ melyet a washingtoni kormány, az amerikai külügyminisztérium, a bagdadi amerikai nagykövetség, valamint a World Monuments Fund mellett magánemberek és magánalapítványok finanszíroznak. 2003 és 2015 között az Egyesült Államok külügyminisztériuma 33 millió dollárt fektetett be kulturális örökségvédelmi projektekbe, míg az Obama-kormány hétszázezer dollárt adományozott az amerikai katonák által megrongált Babilon helyreállítására.

a Future of
Babylon Project

tevékenysége
kiterjed az iraki
szakemberképzésre
– már több mint
háromszáz
muzeológus,
restaurátor és
régész vehetett részt
ilyen oktatáson

Irakban az akciók helyi koordinálója az Iraki Kultúra-, Turizmus- és Régiségügyi Minisztérium (Iraqi Ministry of Culture, Tourism and Antiquities) és az Iraki Állami Örökség- és Régészeti Bizottság (Iraqi State Board of Antiquities and Heritage). Az Egyesült Államok felismervén, hogy Irak a szülőhelye és tízezer éve formálja civilizációnknak, tisztelete jeléül a programon keresztül messzemenőig támogatja a térségben dúló háborúk okozta romok és sérülések helyreállítását és a már ellopott tárgyak visszaszerzését. Tevékenysége kiterjed az iraki szakemberképzésre – már több mint háromszáz muzeológus, restaurátor és régész vehetett részt ilyen oktatáson – a múzeumok fejlesztésére, a restaurálási kapacitások fejlesztésére, a kulturális örökségvédelem támogatására, amelyek eredményeképpen tartós kulturális kapcsolatok kialakulását reméli a két ország között. A program tartalmazza továbbá a bagdadi Iraq Museum helyreállítását, az UNESCO által kiadott Red Listek széles körű terjesztését, valamint az Iraki Örökség- és Régiségvédelmi Intézet (Iraqi Institute for the Conservation of Heritage and Antiquities) felállítását.

¶ A WMF (World Monuments Fund)³⁶ kiemelt profilja a digitális állagmegőrzés, ami az emlékművek digitális szkennelése mellett a legújabb technológiákat felhasználva a 3D-s megőrzéssel is foglalkozik. Mindezzel kapcsolatban számos továbbképzést is tart, amelyeken a szakemberek elméleti és gyakorlati képzés folyamán szinte építőelemenként képesek például az Istár-kaput vizsgálni.

a legújabb
technológiákat
felhasználva
a 3D-s megőrzéssel
is foglalkozik

¶ A Future of Babylon projekt nagy előnye, hogy helyi és nemzetközi szakembereknek adja meg a lehetőséget a közös munkára a dokumentálás, restauráció és a leletek állapotának stabilizációja területén. A program felelőseinek profizmusát bizonyítja, hogy felismerték, a helyreállítás nem elég, látogatókra is szükség van, hogy lehetőségük legyen a későbbiekben a további munkákra. Éppen ezért turisztikai attrakciókkal, túrákkal és fesztiválokkal igyekeznek visszacsalogatni a háborúk miatt elmaradó turistákat. A Nemzetközi Babiloni Kulturális és Művészeti Fesztivál (Babylon Festival for International Cultures and Arts) nem titkolt célja a figyelemfelhívás, a szervezők Babilont mint az ókori Mezopotámia

turisztikai
attrakciókkal,
túrákkal és
fesztiválokkal
igyekeznek
visszacsalogatni
a háborúk miatt
elmaradó turistákat

leghíresebb városát történelmi fővárossá kívánják tenni. A látogatók mellett a város a kutatásokra és a befektetésekre is éppúgy nyitott, hiszen a város leleteinek és műkincseinek még több mint a nyolcvan százaléka a föld alatt van. Természetesen az ISIS tevékenysége ezt a helyszínt is veszélyezteti, az iraki kormány azonban, bízva a nemzetközi segítségben, eltökélt afelől, hogy képes lesz gátat szabni a további rombolásoknak.

¶ Szintén amerikai támogatásból jöhetett létre az ASOR (The American School of Oriental Research) és az Amerikai Külügyminisztérium által finanszírozott ASOR Kulturális Örökségvédelmi Alapítvány (ASOR's Cultural Heritage Initiative),³⁷ amelyek legfőbb célkitűzése a szíriai és nyugat-iraki kulturális örökség dokumentálása, megvédése és megőrzése. Az alapítvány tisztaban van azzal, hogy a műemlékek ellen elkövetett támadások csupán kis részét képezik a humanitárius katasztrófának, mivel azonban ezek az emberiség közös kulturális öröksége ellen irányulnak, erkölcsi kötelességük válaszolni. Tevékenységük három nagy területet fed le. Az első feladat a dokumentálás, amely információgyűjtést, nemzetközi szakértőkkel való folyamatos egyeztetést és kommunikációt valamint a rombolásokról készült műholdképek elemzését foglalja magában. A második terület a figyelemfelhívás, amely alatt értjük a heti és alkalmi jelentéseket a folyamatok haladásáról és az újonnan felmerült szükségletekről, az új ismeretek megosztását nemzetközi konferenciákon, az arab és angol nyelvű médiában. Végül a harmadik pont a sürgősségi, valamint a háború utáni akciótervekkel foglalkozik, felvázolja a védelem főbb lehetőségeit, valamint a sürgősségi dokumentálási protokollok kidolgozását. Szorgalmazza a közeljövőben szükségessé váló állagmegőrzések összeírását, és számba veszi a szíriai kulturális örökségvédelemhez szükséges emberi erőforrásokat.

¶ A munkámban egy adott, a 2011 és 2015 közötti időszakot vizsgáltam, e négy-öt év eseményeit és diplomáciai lépéseit. Az azóta eltelt időszak rengeteg további katasztrófát, ám még annál is több előrelépést, sikert hozott, gondolok itt elsősorban a 2017. március 24-én, az ENSZ Biztonsági Tanácsa által kiadott

a rombolásokról
készült
műholdképek
elemzése

2347-es számú rendeletre.³⁸ Az események és eredmények mutatják, hogy van okunk az optimizmusra, ezek bemutatása azonban már egy következő kutatás tárgya lesz.

¶ Az egész világot átszövő illegális műkincs-kereskedelem és a terrrorszervezetek ellen – amelyek szerveződését a világháló ma már végtelenül egyszerűvé teszi – a nemzetek és államok egyedül képtelenek felvenni a harcot, ha egyenként állnak ki ellenük, egyenként fognak elbukni. Az ilyen globális problémák megoldására csak globális módon, összefogva van esélye a civilizált világnak.

(Az írás egy 2016-ban, a Corvinus Egyetemen készült OTDK-dolgozat kivonata.)

Jegyzetek

- [1] Kalla Gábor szívélyes közlése, Observatory Illicit Traffic. obs-traffic.museum/.
- [2] UNESCO Liaison office in Brussels (2015): „Fight against illicit traffic of cultural property”. unesco.org/new/en/brussels/areas-of-action/culture/illicit-traffic-of-cultural-properties/.
- [3] Denis MacEoin (2014): „The Destruction of the Middle East”. gatestoneinstitute.org/4973/destruction-middle-east-antiquities.
- [4] Al-Monitor (2010): „Islamic State makes millions from stolen antiquities”. al-monitor.com/pulse/security/2014/09/turkey-syria-iraq-isis-artifacts-smuggling.html#.
- [5] UNESCO (1954): „Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict with Regulations for the Execution of the Convention 1954”. portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13637&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.htm.
- [6] UNESCO (1970): „Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property 1970”. portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13039&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html.
- [7] UNESCO (1972): „Convention concerning the protection of the world cultural and natural heritage”. whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf.

- [8] UNESCO (1995): „UNIDROIT Egyezmény a lopott vagy jogellenesen külföldre vitt kulturális javakról”. njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=56438.208336.
- [9] Uo., 9.
- [10] Uo., 9.
- [11] United Nations Security Council (2003): „Resolution 1483”. unesco.org/culture/laws/pdf/resolution1483_iraq_en.pdf.
- [12] UNESCO (2015f): „Unanimously Adopting Resolution 2199 (2015), Security Council Condemns Trade with Al-Qaida Associated Groups, Threatens Further Targeted Sanctions”. un.org/press/en/2015/sc11775.doc.htm?utm_source=U.S.+Committee+of+the+Blue+Shield&utm_campaign=a75ce7ab33-2015_USCBS_Membership1_28_2015&utm_medium=email&utm_term=o_a8d60f6edf-a75ce7ab33-283023677&mc_cid=a75ce7ab33&mc_eid=aa6a4b79c5.
- [13] Directorate General of Antiquities and Museums (2014): „Syrian Cultural Heritage Three and a Half Years of Suffering”. unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Statement_DGAM_July_2014_01.pdf.
- [14] UN News Center (2015): „Iraq: UNESCO outraged over terrorist attack against Mosul Museum”. un.org/apps/news/story.asp?NewsID=50190#.VPNTIVOUfpA.
- UNESCO (2015): „UNESCO Director-General Condemns the Destruction of the Arch of Triumph in Palmyra – „Extremists are terrified of history”. unesco.org/new/en/media-services/single-view/news/unesco_director_general_condemns_the_destruction_of_the_arch_of_triumph_in_palmyra_extremists_are_terrified_of_history.
- UNESCO (2015): „The Director-General meets with Sotheby’s Director of Compliance over illicit trafficking of cultural heritage”. unesco.org/new/en/iraq-office/about-this-office/single-view/news/the_director_general_meets_with_sothebys_director_of_compliance_over_illicit_trafficking_of_cultural_heritage/.
- UNESCO (2016): „UNESCO Director-General: „Protecting culture is a moral responsibility and a security issue”. unesco.org/new/en/media-services/single-view/news/unesco_director_general_protecting_culture_is_a_moral_responsibility_and_a_security_issue.
- [15] When violent extremists say humanity is not a single community that shares values, when they say world heritage doesn’t exist, when they say pre-Islamic heritage is idolatry, when they say that diversity is dangerous – we must respond. – saját fordítás.
- UNESCO (2015): „Address by Irina Bokova, Director-General of UNESCO on the

occasion of *High Level Meeting on the implementation of UN Security Council Resolution 2199 and the Safeguarding of Iraqi and Syrian Heritage* UNESCO, 1 April 2015". unesdoc.unesco.org/images/0023/002325/232531E.pdf.

- [16] The term cultural cleansing, reference refers to an intentional strategy that seeks to destroy cultural diversity through the deliberate targeting of individuals identified on the basis of their cultural, ethnic or religious background, combined with deliberate attacks on their places of worship, memory and learning – saját fordítás.
UNESCO (2015): „*Report on Conference „Heritage and Cultural Diversity at Risk in Iraq and Syria” Published*”. unesco.org/new/en/media-services/single-view/news/conference_report_heritage_and_cultural_diversity_at_risk_in_iraq_and_syria/.
- [17] UNESCO (2015h): „*Help stop the destruction of cultural heritage in Syria and Iraq*”. unesco.org/new/en/culture/themes/illicit-trafficking-of-cultural-property/awareness-raising-initiatives/help-stop-the-destruction-of-cultural-heritage-in-syria-and-iraq/.
- [18] UNESCO (2015): „*UNESCO Director-General Condemns the Destruction of the Arch of Triumph in Palmyra – „Extremists are terrified of history*”. unesco.org/new/en/media-services/single-view/news/unesco_director_general_condemns_the_destruction_of_the_arch_of_triumph_in_palmyra_extremists_are_terrified_of_history.
- [19] Daesh is killing people and destroying sites, but cannot silence history and will ultimately fail to erase this great culture from the memory of the world – saját fordítás.
UNESCO (2015): „*Director-General of UNESCO Irina Bokova firmly condemns the destruction of Palmyra’s ancient temple of Baalshamin, Syria*”. whc.unesco.org/en/news/1339/.
- [20] UNESCO (2015k): „*Report on Conference...*”, lásd 16. lj.
- [21] ICOM (2015): „*The Emergency Red List of Iraqi Cultural Objects at Risk version 2015*”. icom.museum/resources/red-lists-database/red-list/iraq/.
- [22] UNESCO (2016): „*UNESCO Director-General: cProtecting culture is a moral responsibility and a security issue*””. unesco.org/new/en/media-services/single-view/news/unesco_director_general_protecting_culture_is_a_moral_responsibility_and_a_security_issue.
- [23] Strategy for the reinforcement of the protection of culture and the promotion of cultural pluralism.
- [24] Unite4Heritage: „*#Unite4Heritage*”. unite4heritage.org/.
- [25] We will be stronger if we stay united – saját fordítás.

- [26] A félreértések elkerülés érdekében le kell szögezni, hogy a Blue Shield elnevezés a fent említett szervezet mellett az UNESCO emblémáját is jelzi, amivel a kulturális örökség részeit szokás jelölni. A továbbiakban a kezdeményezéssel foglalkozom.
- [27] ANCBS: „*Forming a new Blue Shield national committee?*”. ancbs.org/cms/index.php/en/home/blue-shield-national-committees/forming-a-new-blue-shield-national-committee.
- [28] UNESCO (2015): „*The Director-General meets with Sotheby’s Director of Compliance over illicit trafficking of cultural heritage*”. unesco.org/new/en/iraq-office/about-this-office/single-view/news/the_director_general_meets_with_sothebys_director_of_compliance_over_illicit_trafficking_of_cultural_heritage/.
- [29] Arch Daily (2015): „*Harvard and Oxford Take On ISIS with Digital Preservation Campaign*”. archdaily.com/772902/harvard-and-oxford-take-on-isis-with-digital-preservation-campaign.
- [30] ICCROM : ATHAR: „*Conservation in the Arab Region*”. iccrom.org/priority-areas/athar/.
 ICCROM: ATHAR: „*ATHAR Centre’s strategy encompasses three main components and their foreseen outcome*”. athar-centre.org/?page_id=357.
- [31] Reuters (2014): „*How the West buys ‘conflict antiquities’ from Iraq and Syria (and funds terror)*”. blogs.reuters.com/great-debate/2014/10/27/how-the-west-buys-conflict-antiquities-from-iraq-and-syria-and-funds-terror/.
- [32] UNESCO (2015): „*Save Syria’s History*”. unesco.org/new/en/safeguarding-syrian-cultural-heritage/national-initiatives/national-campaign/.
- [33] UNESCO (2015): „*Syrian citizens protect their cultural heritage*”. unesco.org/new/en/safeguarding-syrian-cultural-heritage/national-initiatives/syrians-protect-their-heritage/.
- [34] Embassy of the United States Bagdad, Iraq: „*U.S.-Iraq Cultural Heritage Cooperation*”. iraq.usembassy.gov/cultureandheritage.html.
- [35] Future of Babylon Project. photos.state.gov/galleries/iraq/216651/Future%20of%20Babylon%20Project/.
- [36] World Monuments Found: „*The Future of Babylon*”. wmf.org/project/future-babylon.
- [37] ASOR’s Cultural Heritage Initiatives: „*Our mission*”. asor-syrianheritage.org/about/mission/.
- [38] UNSC (2017): „*Resolution 2347 (2017)*”. [un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2347\(2017\)&referer=/english/&Lang=E](http://un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2347(2017)&referer=/english/&Lang=E).

A nagyváradai Darvas-La Roche-ház, részlet